

Akavan
painopisteitä
uudelle
EU-kaudelle

Akava

Kuvat: Lukasz Kobus, EU (s. 3), Johanna Legurre, EU (s. 5), Ida Pimenoff (s. 6, 8 ja 9),
Astrakan Images/Lehtikuva (s. 10)
Taitto: Liisa Valtonen
ISBN: 978-952-7281-29-1

Lähtökohdat

Akavan peruslinja Euroopan unioniin kirjattiin vuoden 2019 eurovaalitavoitteisiin: "Akava haluaa osaavan ja sivistyneen Euroopan, jossa on vankka talouskasvu sekä toimivat sisämarkkinat ja liikkuvuus. Tavoitteemme on, että Euroopassa panostetaan voimakkaasti tieteeseen, tutkimukseen ja kestäväan kehitykseen. Toivomme sellaista eurooppalaista yhteistyötä, joka luo paljon lisäarvoa kansalaisille. Sanalla sanoen vahvan Euroopan unionin".

Painopisteet uudelle kaudelle

Uuden viisivuotisen komissio- ja parlamenttikauden alettua Akavan erityispainopisteet ovat seuraavat:

EU:n budjetin painopisteeksi tulevaisuusinvestoinnit

EU yrittää tämän vuoden aikana saada aikaiseksi päätökset monivuotisesta budjetista vuosiksi 2021–2027. Sen päätoimintoja ovat

- 1) rakennerahastot
- 2) maatalous sekä
- 3) tutkimuksen, kehitysyhteistyön ja koulutuksen kaltaiset muut menot.

Budjetti vastaisi runsasta prosenttia jäsenmaiden bruttokansantulosta ja olisi kokonaissummaltaan noin 1 000 miljardia euroa.

Komission esitys olisi kasvattanut muiden menojen mukaan lukien koulutuspaikkojen Erasmus+:n ja tutkimuksen Horisontti Eurooppa -ohjelman osuutta "tulevaisuusinvestointeina" siten, että edellä mainitut kolme päätoimintoa olisivat budjetissa noin yhtä suuria. Neuvottelut asiasta jatkuvat ja niissä kovimmat leikkaukset kohdistuvat tulevaisuusinvestointeihin.

Akava jatkaa johdonmukaista linjaansa siinä, että koulutuksen ja tutkimuksen kaltaisten tulevaisuusinvestointien osuutta EU:n budjetissa pitää kasvattaa merkittävästi. Lähtötilanteeseen eli monivuotiseen 2014–2020 -budjettiin nähden Erasmus+ -ohjelman panostukset pitää alkavalla kaudella kaksinkertaistaa ja pitkällä aikavälillä kolminkertaistaa. Horisontti Eurooppa -ohjelmaan tulee saada ensin merkittävä korotus ja pitkällä aikavälillä kaksinkertaistaminen.

Vihreän kehityksen ohjelman toimeenpano

Vihreän kehityksen ohjelma Green Deal on EU:n alkaneen viisivuotiskauden päähanke, joka kattaa käytännössä kaikki unionin toiminnot. Se kattaa ilmastosioiden lisäksi muun muassa kiertotalouden, luonnon monimuotoisuuden, kestävästi kulutuksen ja tuotannon, oikeudenmukaisen siirtymän sekä muutoksien

edellyttämät osaamistarpeet. Ohjelman pohjalta annetaan suuri määrä yksittäisiä ehdotuksia tulevien vuosien aikana, esimerkiksi oikeudenmukaisen siirtymän rahastosta, hiilirajatulleista ja päästökaupan laajentamisesta.

Akava tukee ohjelman yleistavoitetta, jossa resurssitehokas luonnon kestävyysden huomioiva kilpailukyinen talous toimii päästöttömästi viimeistään vuoteen 2050 mennessä. Tavoitteena tulee olla paitsi parantunut elinympäristö, niin myös lukuisia työpaikka- ja yrittäjyysmahdollisuuksia. Sopeutumisstrategiat on perusteltua tehdä laajoina sisällyttäen niihin työn muutokset ja vaikutukset työolosuhteisiin. Ohjelman toimeenpanossa ja sen vaikutusarvioissa on huomiotava myös oikeudenmukainen siirtymä. Esimerkiksi tämä siirtymä ei onnistu, jos Green Dealin yhdeksi keskeiseksi toteutustavaksi ei oteta työmarkkinajärjestöjen kanssa käytävää vuoropuhelua. Dialogi tulee käydä myös muista kuin suoraan työelämää koskevista kysymyksistä. Ohjelman yksittäisiin esityksiin otetaan kantaa erikseen.

Sisämarkkinat toimivammiksi

Suomen EU-puheenjohtajuuskausi syksyllä 2019 pohjusti sisämarkkinoiden uudistamista ("Developing our economic base: vision for a long-term strategy on sustainable growth"). Jatkona komissiolta on tulossa lukuisia esityksiä, joilla sisämarkkinoiden toimintaa työpaikkojen ja kestäväen kasvun lähteenä halutaan vahvistaa, muun muassa teollisuusstrategia, PK-yritys-, digi-, data- ja tekoälystrategiat sekä sisämarkkinoiden esteiden poistamisen suunnitelma. Tarkoitus on luoda tulevaisuuteen katsovat sisämarkkinat raivaamalla taloudellisen toiminnan esteitä ja kiihdyttää siirtymistä digi-data-tekoälytalouteen sekä tuottavuutta ja kilpailukykyä.

Akava suhtautuu myönteisesti EU:n yhden peruspilarin sisämarkkinoiden toiminnan kehittämiseen Suomen puheenjohtajuuskauden suuntaviivojen mukaisesti: tulevaisuussuuntautuneisuus, kärkipaikka teknologisessa kehityksessä sekä talouden uusien muotojen kehittäminen ja kestävä kehitys ovat keskeisiä elementtejä. EU:n on otettava globaali johtajuus näissä asioissa. Liikkuvuuden

helpottaminen on hankkeen ydinsisältöä. Akava painottaa, että tulevaisuussuunnituneet sisämarkkinat ja siirtyminen uuteen talouteen eivät ole mahdollisia ilman merkittäviä panostuksia osaamiseen. Hankkeen yksittäisiin esityksiin otetaan kantaa erikseen.

Oikeusvaltio sekä opetuksen, tutkimuksen ja tieteen vapaus

Yksi EU:n perusarvoista on oikeusvaltio, joka takaa muun muassa kansalaisoikeudet, sisämarkkinoiden toimivuuden ja jäsenvaltioiden välisen luottamuksen. Se on rapautumassa tietyissä jäsenvaltioissa ja kasvavana ongelmana on opetuksen, tieteen ja tutkimuksen vapauden toteutuminen osana oikeusvaltiota. Ongelmia varten on olemassa menettely, joka voi äärimmillään johtaa jäsenvaltion äänioikeuden menetykseen. Kyseisen menettelyn vaatiessa jäsenmaiden täyttä yksimielisyyttä (poislukien kohdamaa) sen käyttökelpoisuus on jäänyt heikoksi. Oikeusvaltion seurannan vahvistamista on ehdotettu muun muassa kytköksellä EU-varojen jakoon ja vuotuisilla maakohtaisilla raporteilla.

Akava edellyttää oikeusvaltioperiaatteen tiukkaa noudattamista ja haluaa sitä koskevien menettelyjen merkittävää vahvistamista. Opetuksen, tutkimuksen ja tieteen vapaus on kirjattava eksplisiittisesti oikeusvaltiokriteeriksi. Oikeusvaltiota koskevia sanktioita tulee voida asettaa, jos 4/5 jäsenmaista ei niitä vastusta (EP:n kanta). Oikeusvaltion noudattaminen on sidottava EU-varojen jakoon.

Palkka-avoimuutta lisättävä

EU:n perussopimuksessa määritellyn samapalkkaisuuden periaatteen mukaan naisille ja miehille tulee maksaa samasta tai samanarvoisesta työstä sama palkka. Vuosien varrella on annettu aihealuetta koskevia direktiivejä ja suosituksia, mutta kolmasosa jäsenvaltioista ei ole toteuttanut palkka-avoimuutta lisääviä toimenpiteitä. Komission 2020-toimintaohjelmassa ehdotetaan palkka-avoimuutta koskevia sitovia toimenpiteitä.

Akava pitää tärkeänä vahvistaa palkka-avoimuutta uudistamalla EU-lainsäädäntöä. Sen tulee lisätä henkilöstön, henkilöstöedustajan ja yksittäisen työntekijän mahdollisuuksia saada palkkatietoutta ja puuttua tehokkaammin palkkasyrjintään. Lisäksi tässä yhteydessä kaikki palkanosat ja henkilöstöryhmät on huomioitava. Myös johdon palkkojen on oltava tarkastelun ja direktiivin toimenpiteiden osana.

Käytännön toimina palkkaerot tulee selvittää ja niihin kohdistuvia toimenpiteitä tulee seurata ja velvoittaa työnantajaa korjaamaan syrjivät palkkaerot. Tarvittaessa selvityksen ja korjaavien toimenpiteiden aikaansaamiseksi tulee olla mahdollisuus asettaa uhkasakko. Palkkasyrjintää epäilevälle työntekijälle ja henkilöstöedustajalle pitää olla oikeus saada verrokin palkkatiedot, tarvittaessa salassapitovelvoittein.

Alustatyölle pelisäännöt

Alustatalous on ansaintatarkoituksessa vielä vähäistä, mutta kasvussa. Akavan jäsenistössä eniten kiinnostusta alustatyöhön on tohtorintutkinnon suorittaneilla, yrittäjillä ja itsensätyöllistäjillä. Digitaalinen alusta tuo joustavuutta sekä kaivattua

vapautta ja autonomiaa, mutta myös epävarmuutta toimeentulosta. EU on huomannut alustatyöhön liittyvät mahdollisuudet, mutta myös ongelmat. Komission 2020-toimintaohjelmassa esitetään aikomus tarttua tähän kysymykseen sekä luoda joitain ratkaisuja.

Akavan mielestä alustatalouden tuomat hyödyt hukataan myös EU-tasolla, jos ei samaan aikaan huolehdi sitä koskevista pelisäännöistä. Komission on laadittava alustatyötä koskeva direktiivi, jossa selvennetään työsuhteen tunnusmerkistöä ja määritellään siten vähimmäistyöehdot, sosiaaliset oikeudet sekä oikeus koulutukseen. Direktiivin soveltamisala on ulotettava alustatyötä tekevien lisäksi myös muihin palkansaajan kaltaisesti, alisteisessa asemassa työskenteleviin itsensätyöllistäjiin. Osana direktiiviä on vahvistettava itsensätyöllistäjien oikeutta kollektiiviseen edunvalvontaan. Nykyisten (EU-) kilpailupolitiikan säädösten perusteella tällainen edunvalvonta on vaikeaa ja kilpailulakia tulkitaan maakohtaisesti eri tavoin.

Työsuojelun psykososiaaliset kuormitustekijät huomioon

EU-ministerineuvostossa hyväksyttiin joulukuussa 2019 päätelmät työsuojelusta. Niissä todetaan, että psykososiaaliset riskit ja työstressi ovat haastavimpia työterveys- ja työturvallisuuskysymyksiä. Komissiota pyydetään antamaan aiheesta tiedonanto ja lisäksi mielenterveysstrategia. EU:n työsuojelu on perinteisesti keskittynyt fyysiseen työsuojeluun ja esimerkiksi psykososiaaliset tekijät ovat nousseet kunnolla esille vasta viime vuosina. Varsinaiset toimenpiteet tällä alalla enimmäkseen puuttuvat.

Akavan eurooppalaiset kumppanit Eurocadres ja ETUC ovat nostaneet edunvalvontansa kärkeeseen tavoitteen uuden EU-säädännön saamiseksi työn psykososiaalisten riskien hallintaan. Akavakin haluaa säädäntöä, jolla pystyttäisiin paremmin puuttumaan työperäiseen psykososiaaliseen kuormitukseen sekä jakamaan tietoa esimerkiksi tutkimukseen perustuvista vaikuttavista menetelmistä, jolla työn erilaisia kuormitustekijöitä voidaan mitata. Komission tulee ensin antaa tiedonanto ja seuraavana askeleena tulisi olla varsinainen säädösesitys koskien psykososiaalisia riskejä. Akava kannattaa myös unionitasoisen mielenterveysstrategian laatimista.

www.akava.fi

Akava

